

Kyrkan – organism och organisation

Kristi kyrka är evig, men gäller detsamma för en kyrkoorganisation? Vilket är förhållandet mellan Kristi kyrka och en kyrkoorganisation? Hur ter sig saken från lågkyrklig synpunkt? Denna artikel söker svar på dessa och besläktade frågeställningar med utgångspunkt i en avhandling från tidigt 1900-tal.

Kristi kyrka är en organism, en levande gemenskap över alla gränser i tid, rum och organisationer. Jesus använder bilden av vinträdet och grenarna för att illustrera detta. De evangeliska kyrkofäderna uttryckte det som att ”kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas”¹. Men denna organism behöver stöd i form av organisationer: kyrkoorganisationer och församlingar, missionsorganisationer och föreningar, liksom vinträdet behöver en spaljé för rankorna att klättra i. Spaljén är inte växten men stödjer den i växten. På samma sätt är kyrkoorganisationerna inte Kristi kyrka, men ska stödja och bistå växten i kyrkan.

Det finns olika slags kyrkoorganisationer. Tre principiellt olika typer kan lätt identifieras, den *institutionella*, den *föreningskyrkliga* och den *evangeliska*. Dessa typer är tydligast exemplifierade av den romersk-katolska kyrkan, frikyrkor respektive nationella evangeliska kyrkor, även om en viss kyrkoorganisation kan ha drag av flera typer. Det är viktigt att förstå och känna igen dessa typer av organisationer när

man diskuterar hur vi bäst kan stödja Kristi kyrkas tillväxt, såväl i Sverige som i andra länder. Vi ska se detta i ljuset av kyrkans allmänlighet eller universalitet. I vår lågkyrkliga väckelsetradition är det också viktigt att förstå begreppet *förening* i detta sammanhang och hur det skiljer sig från begreppet *församling*.

Gustaf Aulén avhandlar i sin klassiska genomgång i systematisk teologi dessa två aspekter under rubriken ”Kyrkan och kyrkoformerna”.^{2,3} Den första aspekten, om skillnaden mellan Kristi kyrka och kyrkoorganisationerna avhandlas i §45 ”Det inre sammanhanget mellan kyrka och kyrkoformer” (s. 425–431) och den andra aspekten, om de tre typerna av kyrkliga organisationer, i §46 ”Olika kyrkotyper” (s. 431–441). Denna artikel innehåller i huvudsak en bearbetning av Auléns texter, främst språkligt, men också strukturellt då de är kraftigt nedkortade, närmast till sammanfattande form i vissa delar. En särskild genomgång av den lågkyrkliga lekmanstraditionens särskilda förutsättningar avslutar framställningen.⁴

Ordet *kyrka* används nedan både i organisk och i organisatorisk mening. När den organiska kyrkan åsyftas används termen *Kristi kyrka*, och när en organisatorisk kyrka åsyftas används termen *kyrkoorganisation*.⁵ Termen *de historiska kyrkoorganisationerna* används för att särskilt betona den historiska kontinuiteten i kyrkans organisatoriska utveckling. Begreppet *Andens*

skapande verksamhet syftar på den Helige Andes verk att kalla, församla, upplysa och helga genom evangelium.⁶ Med ordet *förening* åsyftas en lekmanaledd organisation som verkar t.ex. för ordets förkunnelse, medan vi använder ordet *församling* för en instans av en kyrkoorganisation.

Vi följer nedan Auléns text i sammanfattning.

KYRKAN – ORGANISM OCH ORGANISATION

1. Kristi kyrka, skapad av den Helige Ande, kan inte identifieras med en viss kyrkoorganisation. Den kan inte heller beskrivas som summan av de historiska kyrkoorganisationerna. Att hävda en sådan identitet mellan Kristi kyrka och kyrkoorganisationerna är en felaktig idealisering av verkligheten som kan benämnas *falsk synlighet*.

2. Kristi kyrka kan inte heller beskrivas som en osynlig kyrka, oberoende av de historiska kyrkoorganisationerna. I så fall skulle dessa endast ses som mänskliga organisationer eller sammanslutningar och därmed bli berövade sitt respektive religiösa innehåll. En sådan beskrivning kan kallas *falsk osynlighet*.

3. Kristi kyrka är levande och närvarande i de historiska kyrkoorganisationerna. De kan beskrivas som grenar av den heliga och allmänneliga kyrkan, till den grad de är skapelser av den Helige Ande, vilken kallar, församlar, upplyser och helgar genom evangelium.⁷

FALSK IDENTIFIKATION

Hur förhåller sig Kristi kyrka till de olika kyrkoorganisationer som kristenheten framträder i? Hur är förhållandet mellan kyrkan som organism och kyrkan som organisation? Ovan beskrivs de båda ytterligheterna som *falsk synlighet* och *falsk osynlighet* och inget av dessa svarar mot trons karakteristiska sätt att se på saken.

Så snart Kristi kyrka identifieras med de yttre kyrkoorganisationerna ser tron en falsk

identifikation. Varje försök att göra en viss bestämd organisation till en förutsättning för kyrkan – av vilket slag organisationen än må vara – innebär ett överordnande av form över ande.⁸ Det strider mot att Kristi kyrka till sitt väsen är en Andens skapelse. Anden använder organisationerna i sin tjänst, men låter sig inte bindas eller tyranniseras av dem.

Försöket att identifiera Kristi kyrka med en kyrkoorganisation kan se ut på två skilda sätt. Det första, som varit mest konsekvent utformat inom den romerska kyrkan, då den hävdar att frälsning inte kan vinnas utanför denna organisations ram.⁹ Kyrkan är då ett rättsligt institut och den når så långt som detta institut når med sina heliga handlingar. Det andra försöket till identifikation möter oss i teorin om de rena församlingarnas kyrkoorganisation. Andens skapelse beskrivs som sammanslutningen av dem som betraktas som verkliga kristna. Denna form är helt annorlunda än den förra, men i grunden är det samma identifikation mellan Kristi kyrka och en viss organisationsform.

Även om Anden visar sig kunna använda organisationer i sin tjänst, kan vi inte dra slutsatsen att alla organisationer är Andens organ. Anden kan också verka på andra vägar än genom de mer eller mindre fasta kyrkoorganisationerna.

FALSK KLYVNING

En motsatt strävan till identifikationen, är att betrakta Kristi kyrka och kyrkoorganisationerna som helt skilda storheter. Denna klyvning har sin bakgrund i den äldre evangeliska teologins distinktion mellan den *osynliga* och den *synliga* kyrkan. Den osynliga är trons kyrka, idén om de heligas samfund, och den synliga är de historiska kyrkoorganisationerna.

När denna distinktion presenterades var syftet *inte* att bygga upp murar mellan den synliga och den osynliga kyrkan, men – ge-

Tron ser Kristi kyrka på väg att bli till och förverkligas i och genom de historiska kyrkoorganisationerna.

nom utvecklingen över pietismen – ledde åtskillnaden till att den osynliga kyrkan kom att betraktas som ett och den synliga som något helt annat. All idealitet förknippades med den osynliga kyrkan, som samtidigt blev ett blekt och luftigt ideal, som saknade förankring i verklighetens värld. Detta betydde i sin tur att de levande kyrkoorganisationerna tömdes på religiöst innehåll. Ju mer den osynliga kyrkan skiljs från de historiska kyrkoorganisationerna desto mer kommer de senare att betraktas som uteslutande mänskliga institutioner.

Denna klyvning är roten till det som ofta kan ses i evangelisk kristendom: Ett ideal kan inte gripa människor om det saknar förankring i verkligheten, och en kyrkoorganisation kan inte entusiasmera, om den har tappat bort sin religiösa idealitet. Klyvningen strider också mot trons grundsyn. Tron ser det ”överhistoriska” i historien och ser därför också den helige Andes skapelse i de levande historiska kyrkosamfundet.

KYRKAN I KYRKOORGANISATIONERNA

Varken identifikationens eller klyvningens väg är trons väg. Tron ser i stället Kristi kyrka som levande och närvarande i de historiska kyrkosamfundet, ser dessa som grenar i den enda, heliga och allmänliga kyrkan. Detta sker till den grad de är Andens skapelse och därför att Anden genom nådens medel bygger upp Kristi kyrka. De historiska kyrkoorganisationerna är av denna anledning något mycket mer än mänskliga institutioner. De har sin mycket

mänskliga sida, men de har också en gudomlig sida. Det som ger de historiska kyrkoorganisationerna deras kyrkokaraktär är Andens genom nådemedlen kyrkobyggande verksamhet – ingenting annat.

Det yttre ögat ser de mänskliga institutionerna och ingenting annat. Men trons öga ser djupare. Det ser de gudomliga krafter som är verksamma i själarnas värld. Det skröpligt mänskliga i kyrkoorganisationerna försvinner inte, utan framträder ännu tydligare i trons ljus. Men trots detta ser tron Kristi kyrka, de heligas samfund, på väg att bli till och förverkligas, i och genom de historiska kyrkoorganisationerna.

Att försöka frigöra Andens skapande från de historiska kyrkoorganisationerna är en verklighetsflykt. Just genom att trons idealistiska sätt att se får en fast förankring i den historiska verkligheten, kan kyrkan vara både organism och organisation.

OLIKA KYRKOTYPER

Tre olika typer av kyrkoorganisationer kan – som nämnts ovan – identifieras: den *institutionella*, den *föreningskyrkliga* och den *evangeliska*.¹⁰ Vi syftar här på grundläggande principer i en kyrkoorganisation. Det är inte fråga om att klassificera organisationerna, utan om att identifiera samfundsprinciper, som kan finnas i olika grad i olika kyrkoorganisationer.

1. Enligt den *institutionella* typen är kyrkan ett fast, hierarkiskt organiserat nådesinstitut. Den institutionella organisationen ses som en

förutsättning för den gudomliga nådens möjlighet att verka. Andens skapande verksamhet görs beroende av en viss (absoluterad) organisationsform.

2. Den *föreningskyrkliga* typen kännetecknas av att man lägger kravet på ett uppenbart kristet liv som grund för kyrkoorganisationen. Denna tänker man sig *utgör* en förening av dem som gjort likartade religiösa erfarenheter.¹¹ Kyrkoorganisationen präglas här av intimitet och slutenhet, men också av exklusivitet. Kyrkans existens görs beroende av en viss (absoluterad) organisationsform.

3. Den *evangeliska* typens kyrkoorganisation vill vara ett uttryck för evangeliets egen verksamhet, när detta söker att på en gång nå så brett och så djupt som möjligt. De enda gränser som sätts för denna typ av kyrkoorganisation, är de som Anden sätter upp. Kyrkoorganisationen som sådan ses som helt stående i Andens tjänst och den avgörande principen är, att den ska vara sådan att den i varje situation bäst kan vara till nytta för evangeliets verksamhet.

Den evangeliska kyrkotypen ger det tydligaste uttrycket åt kyrkans allmänlighet.

DEN INSTITUTIONELLA

Den institutionella kyrkotypen ser kyrkan som ett nådesinstitut som förvaltar och förmedlar den gudomliga nåden till den frälsningsbehövande mänskligheten. Till sin struktur har kyrkoorganisationen en universalistisk princip; den syftar till att nåden ska nå så långt som möjligt och omsluta och genomtränga hela det mänskliga livet.

Det avgörande för denna kyrkotyp är emellertid att nådens verkan är beroende av att den förvaltas av det legitimitet vigda prästerskapet. Denna princip kan motiveras på olika sätt – i den romerska kyrkan med hänvisning till påven som bärare av auktoritet eller med hänvisning till en gudomlig instiftelse av ämbetet och den

apostoliska successionens auktoritet. Med denna grundsyn följer två konsekvenser, dels att kyrkoorganisationen får en rättslig auktoritet eftersom sakramentens giltighet är beroende av ämbetets giltighet och dels att sakramenten blir det dominerande nådemedlet.

Denna kyrkotyp har sin styrka i den fasthet och slutenhet som dess organisationer är byggda på. Likaså har den en förmåga att göra det kristna andelivets kontinuitet levande, djupast sett genom att framställa den gudomliga nåden som den kyrkobyggande makten. Så långt överensstämmer den med tron, men när nådens verkan blir underställd ämbetets giltighet i en viss form, strider den mot trons principer. Alla organisationsformer, från trons synpunkt sett, måste betraktas helt och hållet som tjänande organ för Anden samt värderas efter i vad mån de förmår att tjäna Andens kyrkobyggande verksamhet.

DEN FÖRENINGSKYRKLIGA

Det avgörande kännetecknet för den föreningskyrkliga typen är att kyrkoorganisationen formas och består som en förening av människor, som gjort likartade religiösa upplevelser. Det är inte bara så att kyrkoorganisationen använder föreningstanken – den kan finnas i de båda andra kyrkotyperna också – utan att kyrkan *utgörs* av en sådan förening. För medlemskap i kyrkoorganisationen krävs ett uppenbart och för alla påtagligt kristet liv.

Denna kyrkotyp är besjälad av ett synnerligen starkt samfundsintresse. Den vill förena de kristna i ett så intimt slutet samfund som möjligt. Den syftar till en mera koncentrerad och homogen organisation än de andra kyrkotyperna. Denna slutenhet vill man förverkliga, genom att bevaka att kyrkoorganisationens medlemmar verkligen gjort likartade kristna erfarenheter. Den föreningskyrkliga typen har sin styrka i den slutenhet och intimitet som här präglar organisationen, samt genom att hävda

En kyrkoorganisation som är buren av den rena evangeliska principen ska allra mest frukta att stänga dörren för någon, som kunnat ta emot, om det så vore bara en smula av Guds rika bord.

att uppgiften för kyrkoorganisationen är att i möjligaste mån realisera ”de heligas samfund”.

Ju mera andra kyrkoorganisationer visat tendenser att stelna i ren institutionalism, desto mer har de föreningskyrkliga organisationerna betytt en hälsosam reaktion och utgjort grund för väckande och livgivande impulser. Å andra sidan har denna styrka förbundits med och hämmats av en exklusivitet, som innebär en klar begränsning av den kristna kyrkoidéns universalistiska princip.

Föreningskyrkokotypens andliga uniformitet rymmer inom sig frön till en ständigt fortgående splittring. Ju mer man vill hävda den ledande principen och vaka över kravet på gemensamma andliga upplevelser, desto lättare splittras organisationen inför uppträdande olikheter. Det visar sig också, att där den föreningskyrkliga principen dominerar, och organisationen uppnår någon större utbredning eller livslängd, antingen splittras den eller modifieras de grundläggande principerna under inflytande från andra kyrkotyper.

DEN EVANGELISKA

Den evangeliska kyrkotypen vill låta organisationens struktur präglas av den gudomliga, universellt syftande nåden som den kyrkobyggande makten. Kyrkans byggnad vill genom själva sin konstitution predika Guds kärlek som söker alla, innan någon sökt honom. Den vill vara ett uttryck för det evangelium som söker att på en gång, nå så brett och så djupt som möjligt. En kyrkoorganisation som är buren av den rena evangeliska principen måste i allt

den gör och säger, gestalta den öppna fadersfamnens karaktär. Den ska allra mest frukta att stänga dörren för någon, som kunnat ta emot, om det så vore bara en smula av Guds rika bord. Evangeliet har många olika vägar till ett människohjärta och det finns många grader och stadier, när det gäller den makt som Kristus utövar i själarnas värld.

En kyrkoorganisation av denna typ värjer sig därför av principiella skäl mot att försöka dra upp fasta gränser kring organisationens medlemmar. Den vet inte av några andra gränser än dem som sätts upp av evangeliets makt att verka. I detta avseende står den evangeliska kyrkotypen i stark kontrast till den föreningskyrkliga.

Den evangeliska kyrkotypen står också i ett uppenbart motsatsförhållande till den institutionella typen. Inte så att den institutionella sidan är oviktig, men det institutionella måste ha en tjänande ställning. Det har sin plats i den mån det står i tjänst hos Andens skapande verksamhet. Det är också grunden för det kristna ämbetet. Nådemedlens verkan har inte sin grund i ämbetets legitimitet, utan ämbetet har sin grund i nådemedlens verkan.

Den evangeliska kyrkotypen är därför på en gång respektfull och fri gentemot allt vad organisation heter. Den ställer sig respektfull till alla former, som visar sig ha kunnat vara redskap för Andens skapande verksamhet. Men den förespråkar inte – än mindre kräver – någon bestämd organisationsform som den för alla tider enda möjliga. Den måttstock, efter vilken all organisation bedöms är, huruvida

ELM och dess föregångare har organiserat sig som föreningar, som inte gör några anspråk på att svara mot den kallelse som en kyrkoorganisation behöver göra.

den i varje situation *bäst förmår att tjäna* evangeliets skapande verksamhet, när denna försöker att på en gång nå så brett och så djupt som möjligt.

EN ENDA ALLMÄNNELIG KYRKA

Om man studerar de ovan beskrivna kyrkotyperna utifrån deras förmåga att ge uttryck åt kyrkans allmänlighet, är det tydligt att den evangeliska kyrkotypen gör detta tydligast. Detta beror på att de andra typerna på olika sätt har bundit Andens verksamhet vid en specifik organisationsform. Detta dömer inte ut dessa kyrkotyper som värdelösa; syftet med denna utredning syftar inte till någon värdering utan ett klarläggande av olika principer.

Dessutom, att tala om att vissa kyrkotyper skulle ha vissa brister, betyder inte att det hindrar dem från att vara redskap för Andens skapande verksamhet. I jämförelsen ligger ännu mindre att de faktiska evangeliska kyrkoorganisationerna skulle på ett fullkomligt sätt ha lyckats omsätta kyrkans allmänlighet i praktiken. Det går inte att sätta ett likhets-tecken mellan den evangeliska kyrkotypen och de faktiska evangeliska kyrkoorganisationerna, utan de har inslag av än den ena, än den andra typen.

Så långt Aulén i sammanfattning.

FÖRENING OCH KYRKA

Hur förhåller sig den lågkyrkliga lekmanarörelse, som ELM utgör, till dessa kyrkotyper? Vad kan vi lära oss av dessa, och hur kan vi bäst vara redskap för Kristi kyrkas tillväxt?

SOM FÖRENING

Det första svaret är, att vi förhåller oss inte alls till dessa kyrkotyper. ELM och dess föregångare har organiserat sig som föreningar, som inte gör några anspråk på att svara mot den kallelse som en kyrkoorganisation behöver göra. Föreningar har bildats av människor som återupptäckt djupet i bibelordet och drabbats av missionens vision och kallelse. Syftet har varit att bejaka kallelsen att förkunna Kristus när och fjärran. ELM och ELM-föreningar har alltså inte varit föreningskyrkliga organisationer i Auléns mening; de är inga kyrkoorganisationer över huvud taget. Detta har haft den följderna att man inte har behövt ägna sin kraft åt kyrkoorganisatoriska frågor, utan har kunnat koncentrera sig på Ordets förkunnelse och missionen.

Föreningar, lokala, regionala eller nationella, har inte annat än undantagsvis haft någon formell relation till någon kyrkoorganisation¹². Däremot har enskilda föreningsmedlemmar i stor utsträckning varit medlemmar också i Svenska kyrkan och i varierande omfattning verkat i sina lokala församlingar eller på olika nivåer inom kyrkopolitiken. Några har varit medlemmar i en friförsamling. Det har alltså varit en relation förening–kyrka på individnivå, men däremot inte på organisationsnivå – organisationerna emellan.

När detta är fastslaget kan vi ändå ha något att lära oss, särskilt av den föreningskyrkliga typen. En väckelserörelses medvetande om ”gemensamma religiösa upplevelser” är en naturlig del av dess identitet. Denna måste dock

balanseras med insikten om att Anden kan verka på olika sätt i olika tider och med olika människor. Den får heller aldrig sättas upp som ett uttalat eller outtalat krav för medlemskap eller gemenskap. Min uppfattning är att ELM-rörelsen tidvis har haft mer eller mindre uttalade krav på "gemensamma religiösa upplevelser" eller ett visst språkbruk, men tack vare nya influenser från nya generationer och kontakter med andra bekännelsefrogrna grupper, har kommit till insikt om att samma sanning kan uttryckas på olika sätt i olika traditioner. Risken att sätta upp sådana krav föreligger i varje generation.

I ELM-rörelsens barndom i mitten på 1800-talet var man mycket inkluderande när det gäller vilka uppfattningar man fick ha, såvida man inte offentligt drev sådana som stod i strid mot den etablerade läran. Till exempel användes predikanter med en icke-luthersk dopsyn att predika, såvida de inte drev dopfrågan.¹⁴ Denna öppenhet vändes i någon mån till sin motsats under andra hälften av 1900-talet med rester in på 2000-talet, med försök till strikt tillsyn över föreningar och predikanter som inte på varje punkt kunde bevisas ha "rätt" ståndpunkt. Föreningskyrklighetens princip med längtan efter identitet mellan den synliga och osynliga kyrkan ligger alltid snubblande nära en föreningsbaserad rörelse.

SOM FÖRSAMLING

Inom de evangeliska lågkyrkliga väckelserörelserna har strävan mot församlingar av föreningskyrklig karaktär alltid legat latent. På Rosenius tid fanns bl.a. de s.k. *Norrlandsseparatisterna*, som ville gå ur den etablerade kyrkan, vilket Rosenius med kärlek och många ord argumenterar emot. *Waldenström* fick många med sig när striden om försoningsläran stod på 1870-talet och Missionsförbundet bildades – kanske inte minst för att han "framträdde som frikyrkoidéernas målsman".¹⁵ 1960- och

70-talens avknoppningar av s.k. *bekännelsekyrkor* i strävan mot "rena" församlingar var utskott på samma stam.

Idag är argumentationen en helt annan, men det finns en tydlig strävan mot att forma något som skulle kunna kallas *föreningsförsamlingar* idag. Detta är en process som pågått i ett par generationer, då missionsföreningen för många medlemmar har blivit den enda andliga mötesplatsen. När nya generationer tar över ledarskapet ser man det följdriktigt att ta steget fullt ut och forma församlingsliknande organisationer. Det är naturligtvis varje förenings rätt att i demokratisk ordning besluta så, men det är viktigt att vid ett sådant beslut vara medveten om riskerna med den föreningskyrkliga typen, enligt Auléns utredning ovan, det vill säga att exklusiviteten riskerar att verka utestängande och genera splittring. Vidare riskerar den ursprungliga enkla och tydliga målbilden för föreningen – Ordets förkunnelse och mission – att grumlas av allehanda ordningsfrågor som behöver beslutas och hanteras i en församling.

FÖRENING I FÖRSAMLING

Den pietistiska väckelserörelsen, som växte fram i Tyskland, använde begreppet "den lilla kyrkan i den stora". Man förespråkade konventiklar, samlingar som vi idag kanske skulle kalla hemgrupper eller stugmöten. Aulén kritiserar detta ovan, för att det fått organisatoriska, avgränsande konsekvenser. Men den lilla kyrkan i den stora ska inte främst ses ur ett organisatoriskt perspektiv, utan ur ett organiskt – kyrkan är en levande växt, grenar i ett vinträd. Många krafter strävar i olika tider för att skilja ut den lilla kyrkan från den stora, vilket är olyckligt av två skäl. Det första är att den stora kyrkan riskerar att dräneras på andligt innehåll och idealism. Det andra är att den lilla kyrkan blir så fylld av samma idealism, att den splittras sönder i olika falanger.¹⁶ Endast

i en organisk integration i den större gemenskapen kan den lilla gemenskapen bli ett salt och ett ljus.

Vår vision borde vara att de lågkyrkliga väckelserörelserna skulle kunna förbli en organisk del i den stora världsvida kyrkan, som bidrar till det djupa, som den evangeliska kyrkotypen vill åstadkomma, men så ofta förlorar i sin strävan efter bredd. Delvis kan denna förlust förklaras av otydlighet kring de evangeliska kyrkofädernas definition att kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.¹⁷ Så är fallet för Aulén. Men kyrkohistorien visar också många exempel på hur kyrkans huvudfåra kan stelna, men en sidofåra av liv bryter fram och blir till välsignelse för hela kyrkan.

För det syftet kan vi som rörelse behöva uttryckligen bejaka och betona karaktären av det provisoriska och kalla de lågkyrkliga lekmanarörelserna för ett "litet tabernakel i den stora kyrkan". Vi bygger inte permanenta strukturer utan väljer enkla former som för tillfället stödjer Kristi kyrka. Det är viktigt att vi som en konventikel- och lekmanarörelse kan hålla fast att vår kallelse skall förverkligas även i förhållande till och i tjänst för de kyrkoorga-

nisationer som vi kan tillhöra – inte att i egen själv tillräcklighet skapa någon ny kyrkoorganisation. Det upplevs av många som "halvt" och "provisoriskt", men det är som det en gång uttrycktes, "ett välsignat provisorium", som tjänat Guds rike i över 150 år.¹⁸

ORGANISATION OCH ORGANISM

Kyrka – begreppet används om både organisationen och organismen. Organismen, den levande gemenskapen med Kristus, är det absolut viktigaste. Den finns där "evangeliet rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas". Men den stödjande organisationen är inte oviktig. Väl utformad kan den stödja organismen, olämpligt utformad kan den bli till hinder. Auléns kyrkotyper kan hjälpa oss att förstå hur olika kyrkoorganisationer fungerar. Men för de lågkyrkliga konventikel- och lekmanarörelserna menar jag att den primära kallelsen är att fortsätta att fokusera på Ordets förkunnelse och mission och därigenom bli till tjänst för Kristi kyrka på jorden.

Per Runeson

Professor i datavetenskap, Lund

1 Augsburgska bekännelsen, art. VII.

2 Aulén, Gustaf, 1879–1977, teolog och biskop. Aulén var 1913–33 professor i systematisk teologi vid Lunds universitet, 1933–53 biskop i Strängnäs och därefter verksam som författare i Lund. Källa NE.

3 Gustaf Aulén, *Den allmänliga kristna tron*, Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag, Stockholm, tredje upplagan 1931.

4 Artikelförfattaren delar *inte* Auléns syn i sanningsfrågan (se t.ex. Per Staffan Johansson, *Rotad för livet*, s. 137) men menar att hans framställning i denna sak kan vara nyttig för vår reflektion.

5 Aulén benämner detta "kyrkosamfund".

6 Aulén benämner detta "Andens samfundsbyggande verk".

7 Aulén skriver "därför att och så till vida de är skapelser..."

8 Aulén skriver "absoluterad organisation".

9 Dogmen "extra ecclesiam nulla salus" (utanför kyrkan ingen frälsning) gäller fortfarande, men fick i andra Vatikankonciliet en mer flexibel tolkning.

10 Aulén betecknar den institutionella typen "hierarkisk-institutionalistisk".

tutionalistisk".

11 – Eller möjligen en förening av dem som håller fast vid vissa grundläggande principer? Aulén skriver "uppgår i en förening...".

12 Det är värt att notera att också relationerna mellan olika missionsföreningar varit personbaserade i hög grad. Till exempel var aldrig Nordöstra Skånes Missionsförening och Hässleholms Lutherska Missionsförening anslutna till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Se vidare Christina Nilsson, *"ELM Syds förhistoria – en väckelses idéer och allianser"*, *Begrunda* 2-2008, s. 20–27.

14 Christina Nilsson, *ELM Syds förhistoria – en väckelses idéer och allianser*, *Begrunda* 2-2008, s. 20–27.

15 Hässleholms Lutherska Missionsförenings 75-årskrift, s. 45.

16 Ett liknande mönster kan enkelt identifieras bland politiska rörelser på vänsterkanten.

17 Augsburgska bekännelsen, art. VII.

18 Arthur Einarsson i ett föredrag om väckelserörelsens historia på 1980-talet.